

C'È UNA SOSTENIBILITÀ TURISTICA RELAZIONALE IN ARBERIA!

di Paolo Borgia

Il turismo per sostenersi non può che mettere insieme la piena disponibilità delle locali risorse ambientali, sociali, umane, economico-finanziarie, tecnologiche, scientifico-culturali. L'Arberia, pur nella generale marginalità e il basso sviluppo del suo territorio, ha peculiarità da salvaguardare, valorizzare e rivitalizzare, specialmente la franca e ricca umanità del suo 'libero e colto' popolo.

La via, che le è più congeniale e perciò da privilegiare, è il turismo ospitale, quello che mette in primo piano le relazioni interpersonali: coloro che vi si dedicano assumono un atteggiamento di calda e partecipata accoglienza del forestiero, in grado di stimolare e far sprigionare in lui il gusto alla ricerca della bellezza e delle peculiarità del locale patrimonio storico, artistico, folklorico, eno-gastronomico ma soprattutto di umanità. In tal modo il visitatore da consumatore-cliente diventa l'attivo protagonista che porta a compimento la sua esperienza ricreativo-turistica.

Ciò, poi, stimola i 'ritorni ricorrenti' nel clima di amicizia e familiarità, offrendo così il valore aggiunto oggi più richiesto, e rende il singolo più incline alla salvaguardia dell'ambiente.

Udhëtim turistik

Çifti

Kur Pjetrini përpjek ndonjë turist në vizitë në Çift i cili flet gjermanisht, për atë ë' përherë një rast gëzimi për të rishkëlqyer gluhën e mësuar te vitet e shkuar në Zvicer si emigrant. Atje të paktën mënt të bëjë muratorin e paguar me rregullsi kurse në katund, në mes të rënies së tregut të drithëravet, kish lënë po/vetëm të shkuarit të lodhët të qëroit pa sprënxë/shpresë. Vetëm se, pra, pas pak vjet e mundi malli për të vogëlthin vend të dashur dhe kështu vendosi të kthehej në shpì. Ish vetëm si një bast, një sfidë. Mblodhi ato pak xaba/xarba por mori me vete edhe një e qosmë të re: gjithë atë që kish vërejtur me vëmendje dhe mësuar/përvetësuar por edhe nderimin për atë gjinde me të cilën kish pasur mundësinë të bashkëndaj bukën dhe rininë.

Gjella te rigjeturi katund ngë e pengon të interesohet për Botën. Nanimë i vogël sipërmarrës ndërtimi, më një vizion një çikë kozmopolit, jipet me bujarì edhe jashtë rrethit të ngushtë të punës. E gjejmë, në të vërtetë, për katërmbëdhjetë vjet zëvendëskryetar bashkie dhe afër fermentit të jetës kulturore arbëreshe së katundit në lidhje me e përtej Arbërisë.

Këta janë vitet e zhvillimit të ekskursionevet malore drejt lartësivët të Pulinit, të rritjes së fortë të revistës arbëreshe "Katundi Ynë", të rizbulimit të historikes qendër të banuame organikisht të strukturuar dhe të ngallmuar ndër bukuritë natyrore, të shumë burimevet të arkeologjisë industriale, të pastruame dhe të rilustruame, dhe të sugjestivit krijim të vagëlluesit ikonostas që mbush me mistike "theori" frymën të atij që hyn te klisha famullitare përherë në pritje.

Të pasigurtë vizitues futen brënda territorit, kureshtarë për të pabesueshmen rallësi të këtij realiteti malor kështu të afërt dejtit Jon, i cili ë' në të njëjtin qërò perspektivë panoramike dhe udhë ardhjeje kulturore, burim zanafillor të "idësë arbëreshe". Shpërndarja e lajmit me qëròin shton numrin e atyre, që tue përshkuar të ngushtën por të domosdoshmen autostradë të Kallavrisë, kur arrijnë te dalja e Frasnitës, ngë mënt të rrin pa një ndalesë çlodhjeje dhe të ngrëni, të ligështuar si janë nga rruga e shtrëmbër dhe e ngushtë.

Pjetrini përcepton ekzigjencën paraprake për struktura pritjeje por për këto dejë/dojë t'i duheshin pjesëmarrje financiare që ngë jipen kurrë në dispozicion në mënyrë të duhur. Kështu ai zë fill e lëron idenë të bëjë gjagjë vetëm, patjetër shumë më të thjeshtë por pikërisht për këtë të realizuashme. Mendon të investojë ata pak kursime të tij për të stisur një shpì pritjeje për të huaj[i]t. Zë fill e bën fjalë për këtë me miqtë, tue u gjëndur përpara njëi muri kundërshtimi dhe mosbesimi. «Thomse dolle i lënë!?!»: i thotë ngjera edhë e mblakura ëmë. I vendosur me ngulm dhe i vetëm, ngë lëhet t'e marrë dre/oja dhe e stis shpinë me duart e tij. E në fund, tue përshkuar pengesat e burokracisë shtypëse, nis të renë veprimtarì familjare. Por Pjetrini rron te qëroi i nanishëm e kështu pajiset me të duhurin 'portal' për të hytur/hyr në bashkim me Botën.

Sot në katund kanë më shumë se dymbëdhjetë shpì që mirëpresin vizituesit, kanë restorante, picerì e tregtore suvëniresh/kujtimesh dhe prodhimesh tipik. Ka muzeu "Gennaro Placco" që kremton historinë e vendit dhe ka perspektiva për një ngritje ekonomike, të ngadalësuar vetëm nga kriza aktuale planetare, por që dëshmon me qartësi të plotë se i duhen edhe tjera parashtresa që me ekonominë kanë pak të ndajnë.

Rrojmë te një botë teknologjike dhe tregu, që shet nën çmim/kosto kulturën e shpirtit dhe që ë' pa shpirt humanizmi. Poetë, mendimtarë dhe profetë janë të kotë dhe prova rri te neoproletariati artistik dhe intelektual pa përfillje/konsideratë dhe ruajtje nga ana e shoqërisë, që të 'sferës seksuale' – do me thënë, të asaj që ngë prodhon fitim – zbori të klënit shoqëror dhe të klënit falàs (/pa shpërblim). Mendimi perëndimor në zllibë, strukturuar mbi kategori të vlefshme për botën e gjëravet, dergjet tek e sotmja krizë 'pavendosmerie njerëzore dhe bashkëlidhore'.

Për këtë duhet të i jipen vende në Arbëri ku njeriu mënt të çhelmohet nga i sotmi realitet i sëmurë, nga problemet dialektik ndër vetja dhe tjerët, ndër pazotësi dhe jermi/dehja i plotfuqisë, ndër realiteti e 'gjëravet', nga njera anë, dhe ekzistenca njerëzore si përpjekje vetjake, nga tjetra.

Vendi ku njeriu mënt të kthehet të ket ëndë për të rruar, të kërkojë "të bukurën gjellë".

Itinerario turistico

Civita

L'incontro con turisti germanofoni in visita a Civita per Pietrino è sempre una gioiosa occasione per rispolverare la lingua imparata negli anni trascorsi in Svizzera da emigrante. Lì almeno poteva fare il muratore regolarmente retribuito mentre in paese, nel pieno del crollo del mercato cerealicolo, aveva lasciato soltanto il lento scorrere del tempo senza speranza. Poi, però, dopo un po' d'anni, lo vinse la nostalgia per il suo caro piccolo mondo e decise di tornare a casa. Era soltanto una scommessa, una sfida. Raccolse le sue poche cose ma si portò dietro anche una nuova ricchezza: tutto quello che aveva osservato con attenzione e assimilato ma anche il rispetto per quella gente con cui aveva potuto condividere il pane e la gioventù.

La vita nel ritrovato paese non gli impedisce di interessarsi del mondo. Ormai piccolo imprenditore edile, con la visione un po' cosmopolita, si prodiga anche fuori dello stretto ambito del lavoro. Lo troviamo, infatti, per quattordici anni vicesindaco e vicino al fermento della vita culturale arbresce del paese in connessione con e oltre l'Arberia.

Sono questi gli anni dello sviluppo dell'escursionismo montano verso i rilievi del Pollino, della tenace crescita della rivista arbresce 'Katundi Ynë', della riscoperta dell'abitato storico strutturato organicamente e incastonato tra le bellezze naturali, delle molte risorse di archeologia industriale, rimesse al lucido, e della suggestiva creazione della evanescente iconostasi che pervade di mistica "theōria" l'anima di chi entra nella chiesa parrocchiale sempre accogliente.

Timidi visitatori si addentrano nel territorio incuriositi dalla fiabesca rarità di questa realtà montana così prossima al mar Jonio, il quale è ad un tempo prospettiva panoramica e originaria via culturale, scaturigine primigenia della 'idea arbresce'. Il passaparola incrementa nel tempo il numero di coloro, che percorrendo la risicata ma indispensabile autostrada delle Calabrie, quando giungono all'uscita di Frascineto, non rinunciano ad una sosta di riposo e ristoro, stremati come sono dalla impervia e stretta via di comunicazione. Pietrino percepisce la preliminare esigenza di strutture di accoglienza ma queste richiederebbero grandi interventi finanziari che non si rendono mai disponibili in modo congruo. Così incomincia a coltivare l'idea di fare qualcosa da sé, certo assai più modesta ma proprio per questo attuabile. Pensa di investire i suoi pochi risparmi nella costruzione di una casa da adibire all'accoglienza dei forestieri. Inizia a farne parola con gli amici, trovandosi davanti ad un muro di contrarietà e scetticismo. «Ma che sei matto!?!»: gli dice persino l'anziana madre. Tenacemente determinato tanto quanto solo, non si lascia intimorire e costruisce con le sue mani la casa. E finalmente, superando gli ostacoli della opprimente burocrazia, inizia la nuova attività familiare. Ma Pietrino vive nel tempo presente e perciò si dota del necessario 'portale' per entrare in connessione con il mondo. Oggi in paese ci sono almeno dodici case che accolgono i visitatori, ci sono ristoranti, pizzerie e negozi di souvenir e di prodotti tipici. C'è anche il museo "Gennaro Placco" che celebra la storia del paese e c'è la prospettiva di un possibile decollo economico, rallentato soltanto dalla attuale crisi planetaria, ma che mostra in tutta evidenza quanto siano necessarie anche le altre premesse che con l'economia hanno poco in comune. Viviamo in un mondo tecnologico e di mercato, che svende la cultura dello spirito e manca di spirito di umanità. Poeti, pensatori e profeti sono inutili e la prova sta nel neoproletariato artistico ed intellettuale privo di considerazione e salvaguardia da parte della società, che della 'sfera sessuale' – quella, cioè, che non produce utile – ha perso la socialità e la gratuità. Il pensiero occidentale in letargo, strutturato su categorie valide per il mondo delle cose, langue nella attuale crisi di 'indeterminazione umana e relazionale'. Per questo dobbiamo offrire in Arberia luoghi dove disintossicarsi dalla realtà odierna malata, dai problemi dialettici tra il sé e gli altri, tra l'impotenza e il delirio di onnipotenza, tra la realtà delle 'cose', da una parte, e l'esistenza umana come incontro personale, dall'altra. Il luogo dove si può tornare ad avere la voglia di vivere, di cercare 'il bel vivere'.